

برنامه جامع سیستماتیک آموزش سلامت

اسلایدهای تدریس مربی

موضوع: آموزش پیشگیری، کنترل و درمان بیماری وبا (التور)

گروه هدف: عموم مردم

برنامه جامع سیستماتیک آموزش سلامت

Systematic comprehensive
Health Education Programming

SHEP

آموزش اساس دانش
دانش اساس سعادت

مرکز بهداشت شهرستان تبریز

واحد آموزش سلامت

۱۳۸۶

Part (1-1)

آدرس وب سایت:
<http://tabrizphc.tbzmed.ac.ir>

نویسندگان: دکتر غلامرضا نورآبادی - حسن پورتنقی - سعید همتی - ابراهیم احمدی ایلخچی - فرح شکیب فر
ویرایش و بازبینی: دکتر غلامرضا نورآبادی
زیر نظر: دکتر سید محمد صالح آل مولانا
کاریکاتور: دکتر افشین تلو
طراحی و تنظیم نهایی: شرکت فن آوران اطلاعات پزشکی سینا
انتشارات: مرکز بهداشت شهرستان تبریز

Part (1-2)

اهداف آموزشی:

انتظار می رود فراگیران عزیز پس از پایان دوره بتوانند:

- ۱- بیماری وبا را در یک جمله تعریف کنند.
- ۲- خطرات ناشی از بیماری وبا را توضیح دهند.
- ۳- علائم بیماری وبا را نام ببرند.
- ۴- راههای انتقال بیماری وبا را لیست نمایند.
- ۵- راههای پیشگیری از بیماری وبا را نام ببرند.
- ۶- نحوه برخورد و درمان بیمار مبتلا به وبا را شرح دهند.
- ۷- نحوه سالم سازی سبزیجات را شرح دهند.
- ۸- نحوه سالم سازی آب را شرح دهند.

Part (1-3)

چرا وبا یک تهدید بین المللی می باشد؟

- وبا یکی از بیماریهای واگیر با قابلیت ایجاد همه گیری بزرگ برای بشر می باشد.
- قدرت آن در مبتلا کردن ناگهانی تعداد زیادی از افراد جوامع است.
- در موارد شدید و بدون درمان در عرض چند ساعت منجر به مرگ انسان می شود.
- پیدایش بیماری اغلب موجب هراس در ملت ها شده است.

Figure (1-1)

Figure (1-2)

Part (2-1)

وبا در ایران قدیم !!

Figure (2-1)

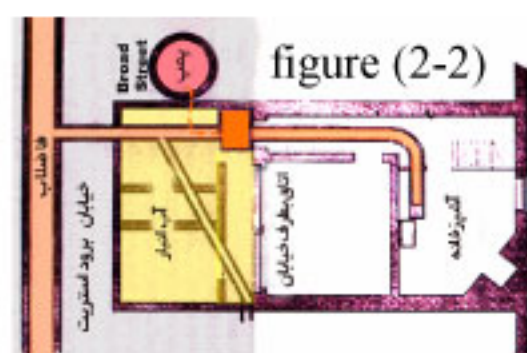
در مورد اهمیت بیماری وبا در کتاب ذبده الحقایق (شعبان ۱۲۴۷ هجری قمری) :
خلق گیلان بطوری مردند که کسی به کسی نبود .

در همان سال (شعبان ۱۲۴۷) فتحعلی شاه مبلغ ۲۰۰/۰۰۰ تومان ، مالیات استان فارس را برای کمک به مردم بلا دیده بخشیده بود .

در سال ۱۳۱۰ هجری - همه گیری وبا در کشور - در شهر تهران ۱۵۰۰ نفر مردند .

Part (2-2)

در شهر لندن انگلستان چه گذشت ؟!!!!

نمونه خانه ای در محله برود استریت شهر لندن

Figure (2-3)

سال ۱۸۵۰ میلادی
خیابان Broad street (برود استریت)

به علت همجواری چاههای آب آشامیدنی با شبکه فاضلاب محله برود استریت ...

Part (2-3)

سازمان جهانی بهداشت

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مراکز بهداشتی درمانی
شهری - روستایی

Part (2-4)

وبا چیست ؟

Figure (2-4)

بیماری واگیردار عفونی است که فقط در انسان ایجاد بیماری می کند .

دارای دو نوع (۱) کلاسیک (۲) التور می باشد .

نوع التور دارای قدرت همه گیری بیشتری می باشد .

چرا نوع دوم را **التور** نامیده اند ؟

التور نام یکی از ایستگاههای قرنطینه واقع در بندر اسکندریه مصر است .
در سال ۱۹۰۶ نوع التور اولین بار در این ایستگاه شناسایی شده است .

Figure (3-1)

تاریخچه بیماری وبا

Part (3-1)

- وبا از زمانهای بسیار قدیم تا به حال در دلتای رودخانه های گنگ و براهماپوترا در هند و پاکستان
- انتشار بیماری در سال ۱۸۱۷ (بروز ۷ همه گیری جهانی تاکنون)
- همه گیری در شهر نیویورک در سال ۱۸۳۰
- در قرن ۱۹ و ۲۰ آلودگی بسیاری از کشورها به صورت همه گیری شدید
- در سال ۱۹۶۱ شناسایی وبای التور در ۹۸ کشور جهان

وبا در نیویورک سال ۱۸۳۰

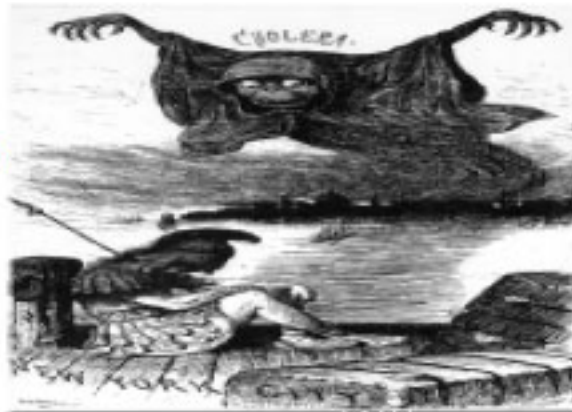

Figure (3-2)

انتشار جغرافیایی بیماری

Part (3-2)

گزارش عامل بیماری در تمامی قاره ها بخصوص در آفریقا

البته کشورهای اروپایی در کنترل آن موفق بوده اند.

در ایران اولین همه گیری در سال ۱۳۴۴ اتفاق افتاد. (۹ بار همه گیری کشوری تاکنون)

در آذربایجان شرقی از ۱۳۶۶ تا کنون ۵ بار همه گیری بیماری وبا رخ داده است.

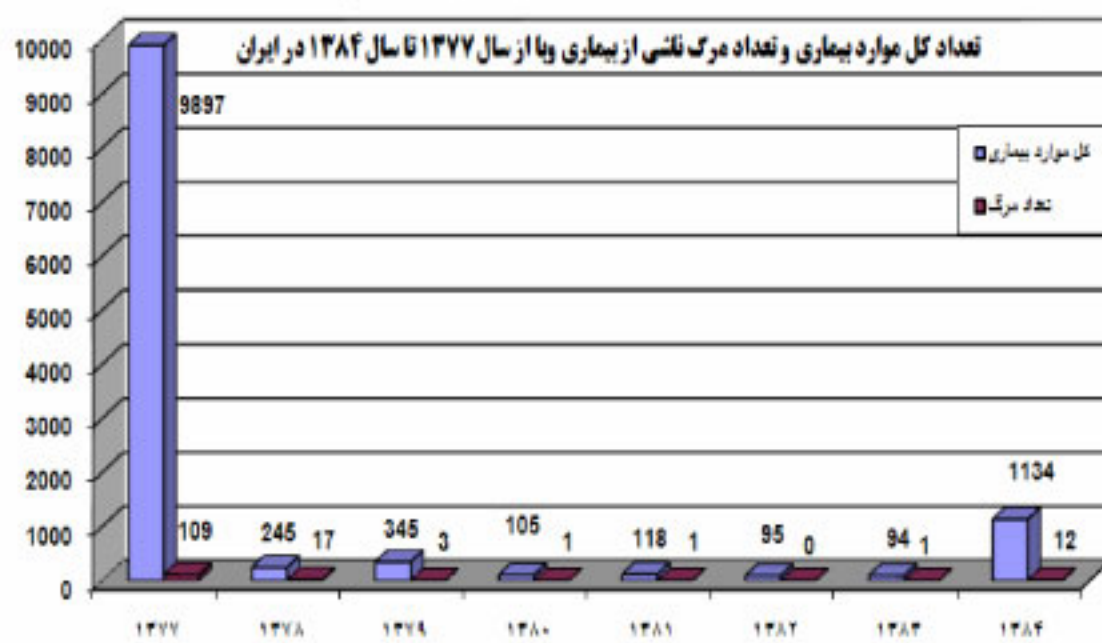
بیماری به صورت تکه گیر همه ساله در اکثر استانها گزارش شده است.

از سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۴ در ایران تعداد موارد مبتلا و موارد مرگ ناشی از وبا:

۱۲۰۳۳ مبتلا ۱۴۹ مرگ

Figure (3-3)

سوال:

Part (3-3)

در مسافرت به کدام مناطق باید دقت بیشتری از لحاظ بیماری وبا نمود؟

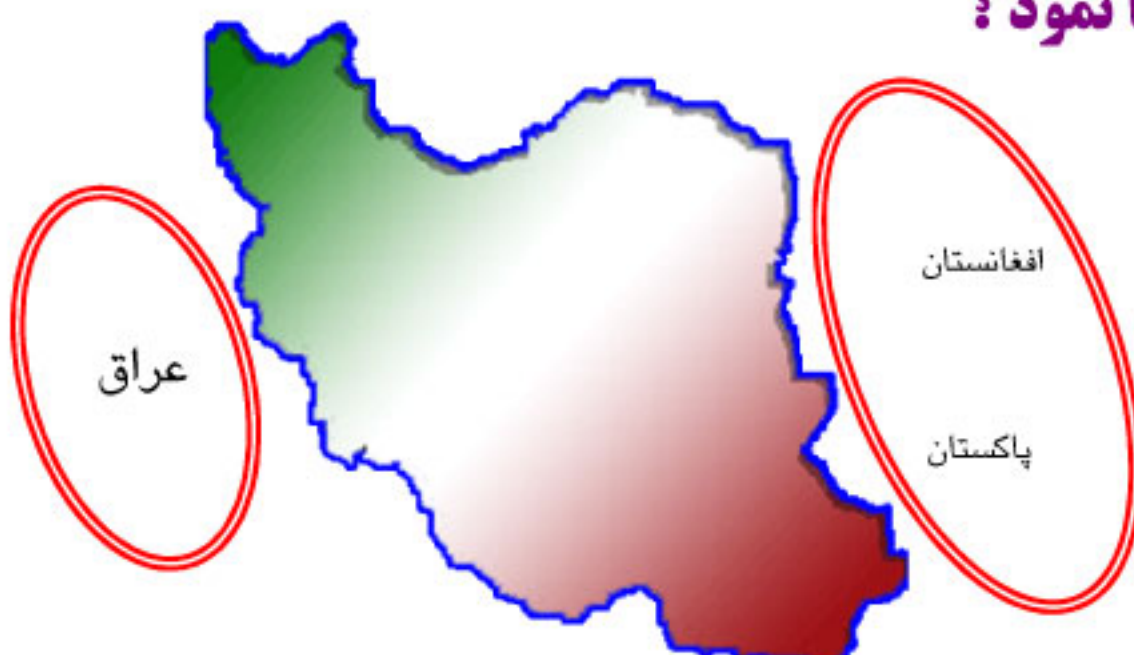

Figure (3-4)

همه استانها علی الخصوص استانهای مرزی با کشورهای پاکستان و افغانستان و مسافرت به آنها استانهای مرزی با کشور عراق و مسافرت به عراق

دقت در سلامت آب و مواد غذایی و استفاده مناسب از سرویسهای بهداشتی در طول سفر به این مناطق الزامی است.

عامل ایجاد بیماری

Part (4-1)

عامل ایجاد بیماری **باکتری به نام ویبریوکلرا** می باشد .

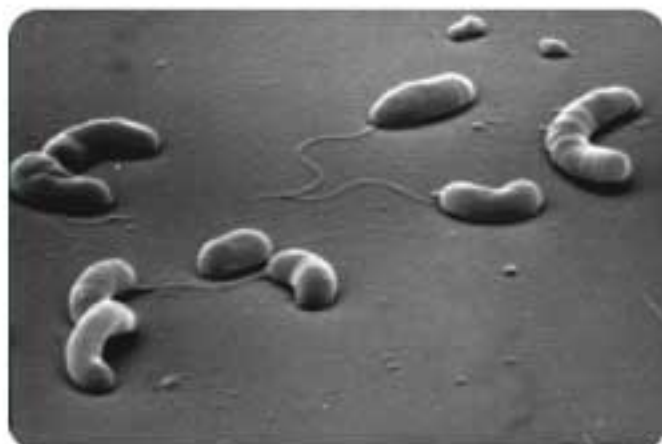

Figure (4-1)

توجه :

ویبریوکلرا در آب های **راکد ساحلی** و آب های شور یافت می شود .

Part (4-2)

اساس بیماری زایی

Figure (4-2)

عامل بیماری ← انتقال دهانی ← عبور از معده ← تکثیر در روده کوچک ← ترشح سم (سم باعث ترشح آب و املاح فراوان از سلولهای روده به داخل فضای روده می گردد) اسهال شدید ← از دست دادن آب و املاح بدن در زمان کم ← ایجاد کم آبی در بدن عدم جبران آب و املاح دفع شده ← مرگ زودرس

Part (4-3)

تشخیص بیماری

Figure (4-3)

هر فردی که دچار اسهال حاد و آبکی با حجم زیاد باشد مشکوک تلقی می شود و آزمایش مدفوع از بابت التور (وبا) در مورد او باید انجام شود .

تشخیص قطعی بیماری :

با انجام آزمایش مدفوع و شناسائی عامل بیماری در آن امکان پذیر است .

Part (4-4)

علائم بیماری

Figure (4-4)

✓ اسهال آبکی شدید با دفعات اجابت مزاج غیر قابل شمارش شبیه آب برنج بدبو

✓ نبود دل درد و دل پیچه

✓ استفراغ بدون حالت تهوع قبلی

✓ گرفتگی عضلات پشت ساق پا

✓ احساس پری و غرغر شکم

✓ عطش فراوان

✓ فقدان تب

✓ فقدان خون در مدفوع

Figure (4-5)

Figure (5-1)

در صورت مشاهده علائم مذکور چه باید کرد ؟

Part (5-1)

- مراجعه به پزشک - مراکز بهداشتی و درمانی

- تامین آب و املاح بدن با استفاده از مایعات (سرم خوراکی ORS)

- در صورتیکه فرد قادر به نوشیدن نباشد:

تزریق سرم به صورت اورژانسی در مراکز بهداشتی و درمانی

- تکمیل دوره درمان و استفاده کامل از آنتی بیوتیکها

Part (5-2)

ORS چیست و چگونه مصرف می شود ؟

- نحوه تهیه محلول خوراکی ORS یک بسته در یک لیتر آب جوشیده سرد شده

اگر ORS در دسترس نبود چه باید بکنیم ؟

- نحوه تهیه محلول خوراکی :

یک (۱) قاشق مربا خوری نمک + هشت (۸) قاشق مربا خوری شکر

در یک لیتر آب جوشیده سرد شده

معجزه ORS

Figure (5-2)

Part (5-3)

به نظر شما این شکل چه رابطه ای با بیماری وبا دارد ؟

فردی که دچار اسهال شده است مثل سماور در حال جوش است که شیرش

خراب شده و آب چکه می کند.

با توجه به این عکس و شباهت ...

آیا می دانید علت **مرگ** در بیماری وبا چیست ؟!!!!

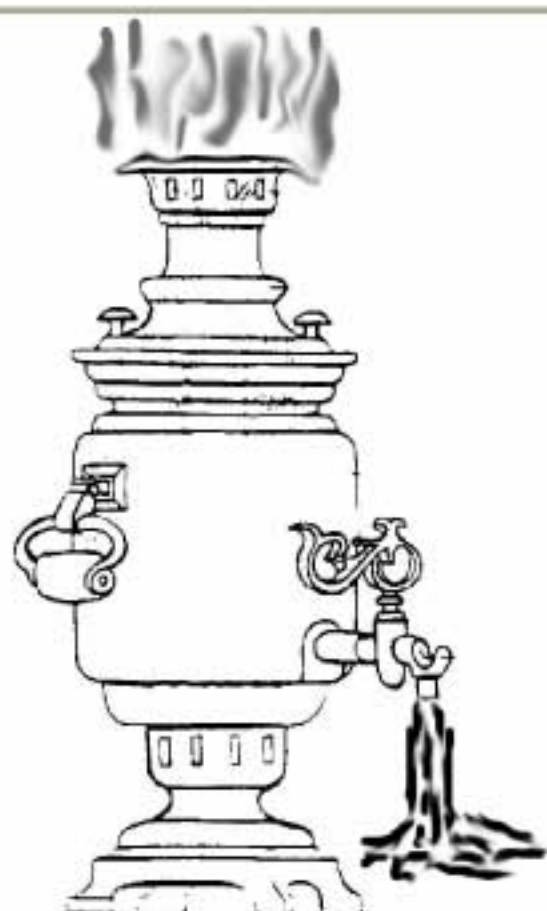

Figure (5-3)

سماور از بی آبی خواهد سوخت .
فرد مبتلا به وبا از بی آبی خواهد مرد .
در صورت **عدم اقدام** بموقع (و از دست دادن آب)

منابع شایع بیماری

Figure (6-1)

Part (6-1)

- آب آشامیدنی
(که توسط مدفوع یا دست آلوده به مدفوع آلوده شده باشد)
- سبزیجات برگ دار
(که با آب آلوده آبیاری و یا شسته شده باشد)
- غذاهای آلوده
- غذاهای تهیه شده از آبزیان
(که از آب آلوده گرفته شده ، خام یا کم پخته باشد)

عامل بیماری وبا در آب ، محیط های مرطوب ، میوه ، سبزی ، صدف دریایی و گوشت زنده می ماند

پس در سفرهای فصل تابستان :

هنگام خرید قالبهای یخ از یخ فروشی ها از سالم بودن آنها اطمینان حاصل کنید !

راههای انتقال بیماری

Part (6-2)

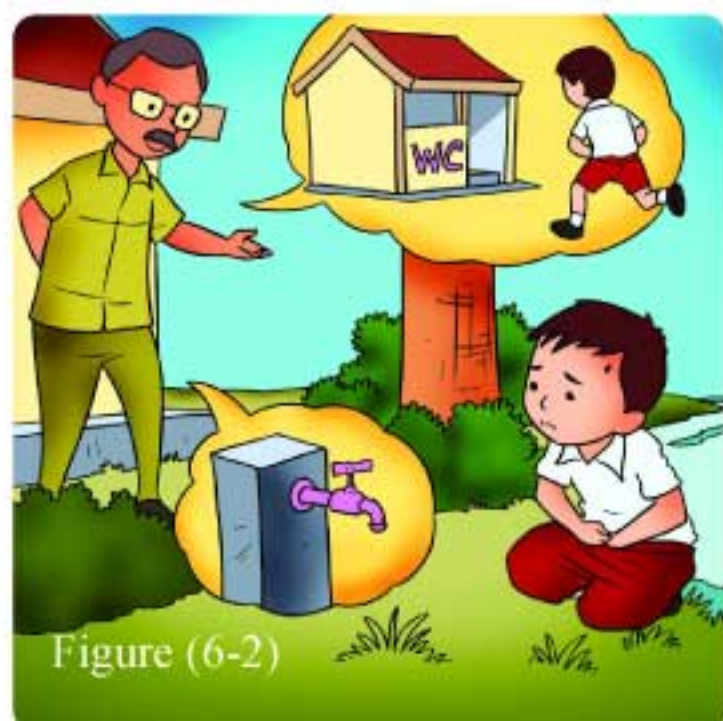

Figure (6-2)

۱. آب آلوده به مدفوع انسان
۲. غذای آلوده
۳. دستهای آلوده

بطور کلی چهار فاکتور در انتقال این بیماری نقش دارند :

۱. آب	(Fluid)
۲. غذا	(Food)
۳. انگشتان	(Fingers)
۴. مدفوع	(Feces)

قانون 4F

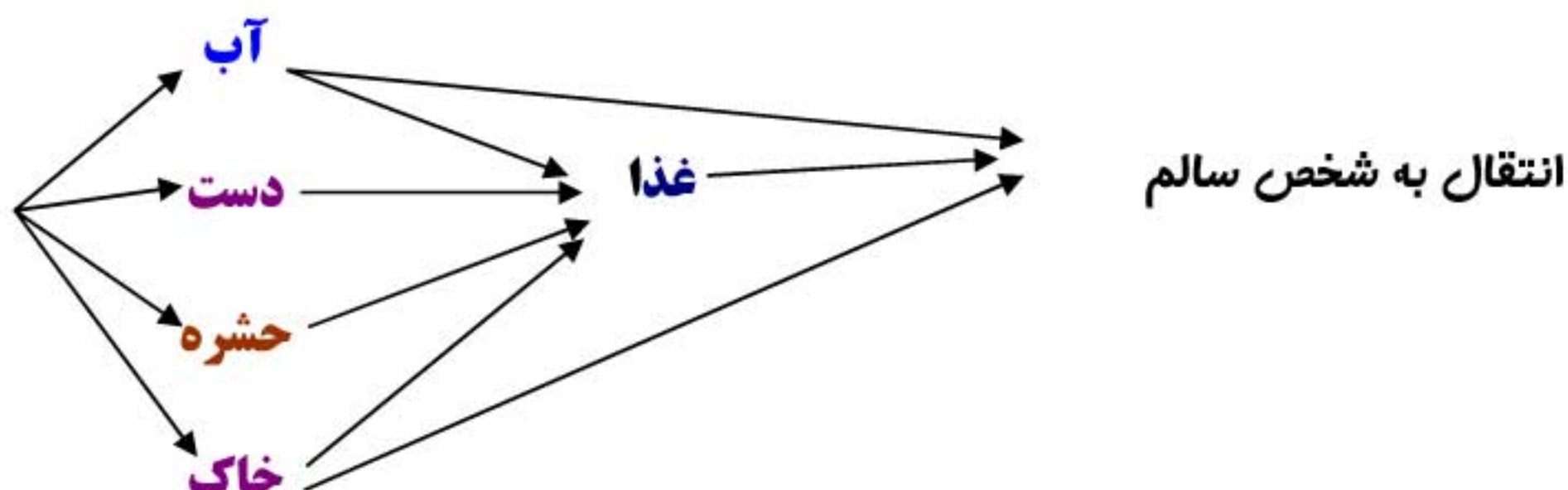

مدفوع شخص آلوده

Figure (6-3)

نحوه انتقال به شخص سالم

Part (6-3)

محلهای پرخطر در کشور از نظر ابتلا به وبا

Part (7-1)

Figure (7-1)

۱. در مناطقی که آب آشامیدنی سالم در دسترس نیست.
۲. در مناطقی که فاضلاب، زباله، فضولات حیوانی به صورت غیر بهداشتی دفع می شود.
۳. در محلهایی که بهداشت فردی رعایت نمی گردد.
۴. در زمان بروز سیل و حوادث غیر طبیعی در اثر از بین رفتن شبکه های آبرسانی

عوامل مساعد کننده برای ابتلا به بیماری وبا

Part (7-2)

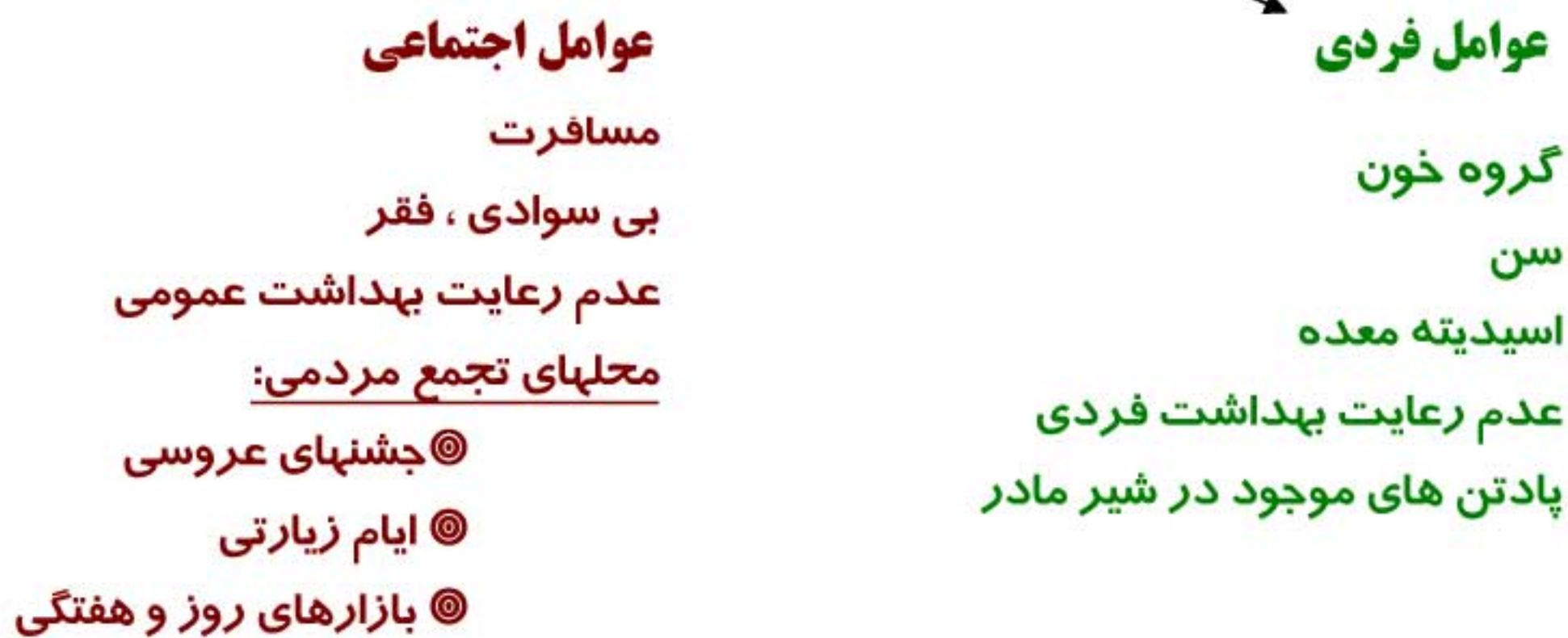

Figure (7-2)

Figure (7- 3)

Figure (7- 4)

Figure (7- 5)

Figure (7- 6)

Figure (7- 7)

Figure (7- 8)

دوره واگیری بیماری

Part (8-1)

Figure (8-1)

- زمان نهفتگی (کمون) بیماری وبا ۱ الی ۳ روز است .
- دوره بیماری نیز ۳ الی ۶ روز است .

راههای پیشگیری از بیماری

Part (8-2)

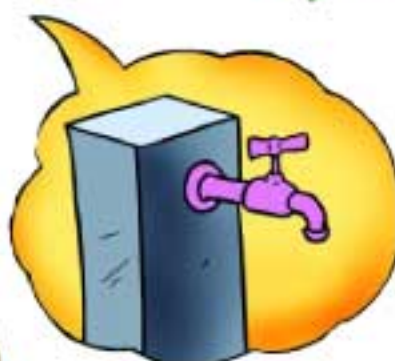

Figure (8-2)

- 😊 آموزش و ارتقای آگاهی مردم بخصوص افراد در معرض خطر
- 😊 تامین آب آشامیدنی سالم بوسیله شرکتهای آب و فاضلاب
- 😊 کنترل بهداشتی اماکن عمومی و مراکز تهیه و توزیع مواد غذایی
- 😊 کنترل بهداشتی مواد زاید جامد
- 😊 دفع بهداشتی مدفوع و فراهم نمودن امکانات مناسب به منظور شستشوی دست ها
- 😊 گزارش دهی بیماری وبا
- 😊 جدا سازی بیماران حاد
- 😊 کنترل مگس
- 😊 ضد عفونی مدفوع و وسایل بیماران بوسیله حرارت یا سایر مواد گندزدا

دو نکته بسیار مهم در پیشگیری و درمان بیماری وبا

Part (8-3)

Figure (8-3)

- 😊 شستن دستها بعد از هر کار و یا فعالیت روزانه

Figure (8-4)

- 😊 احیای مایعات از دست رفته بیمار مبتلا به وبا (خوراکی - تزریقی)

تدابیر مراکز بهداشتی درمانی جهت کنترل بیماری وبا

Part (9-1)

مراکز بهداشتی درمانی

الف - مراقبت از آب

ب- دفع مدفوع به صورت بهداشتی

ج- بهداشت خوراکی ها

د- گندزدایی

تغذیه در بیماران مبتلا به وبا

Part (9-2)

محدودیت خاصی وجود ندارد.

مایعات : سرم ORS - دوغ - آش - سوپ و ...

غذا : غذای تازه و پرکالری

Figure (9- 1)

Figure (9- 2)

Figure (9- 3)

Figure (9- 4)

Figure (9- 5)

روش سالم سازی آب آشامیدنی

Part (9-3)

۱. جوشاندن آب

۲. ضد عفونی با محلول کلر مادر یا قرص کلر

۳. استفاده از نور خورشید

۴. استفاده از آبلیمو

(آب سالم)

آب سالم آبی است که بو ، رنگ و آلودگی های زیان بخش میکروبی نداشته باشد و در آن مواد سمی نبوده مواد معدنی و آلی موجود در آن از حد مجاز بیشتر نباشد .

Figure (9- 6)

Part (9-4)

Part (10-1)

دفع بهداشتی مدفوع و فاضلاب

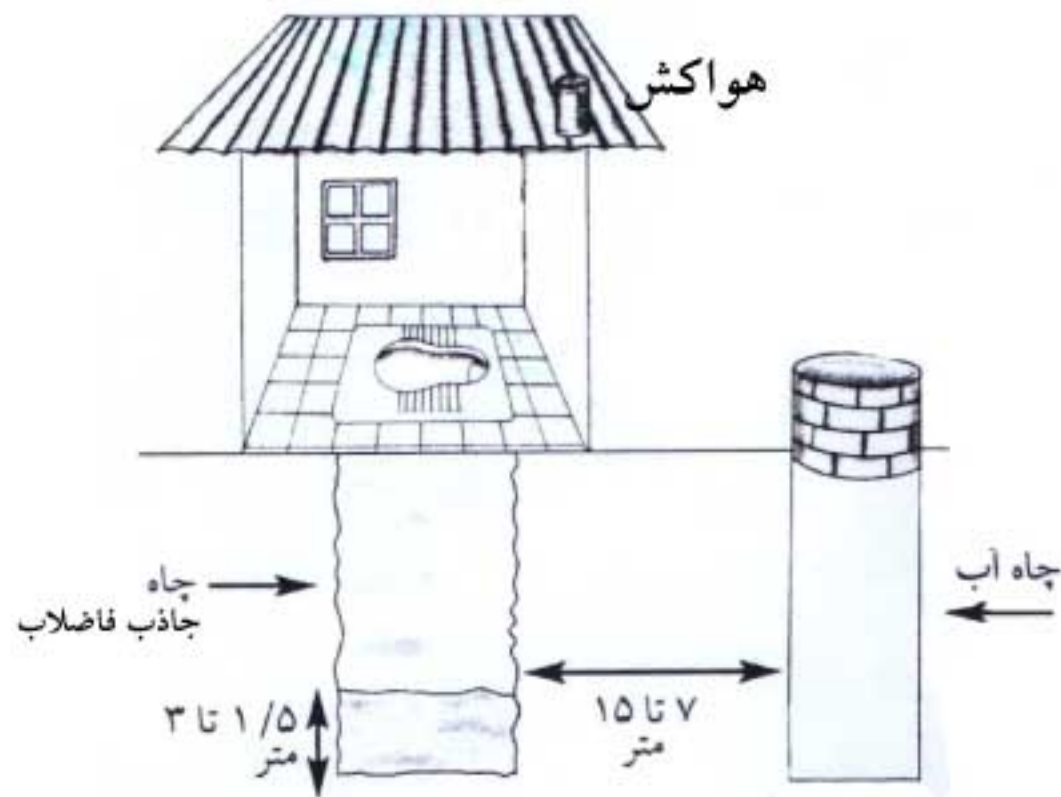

Figure (10- 1)

Part (10-2)

اندازه های استاندارد توالت بهداشتی

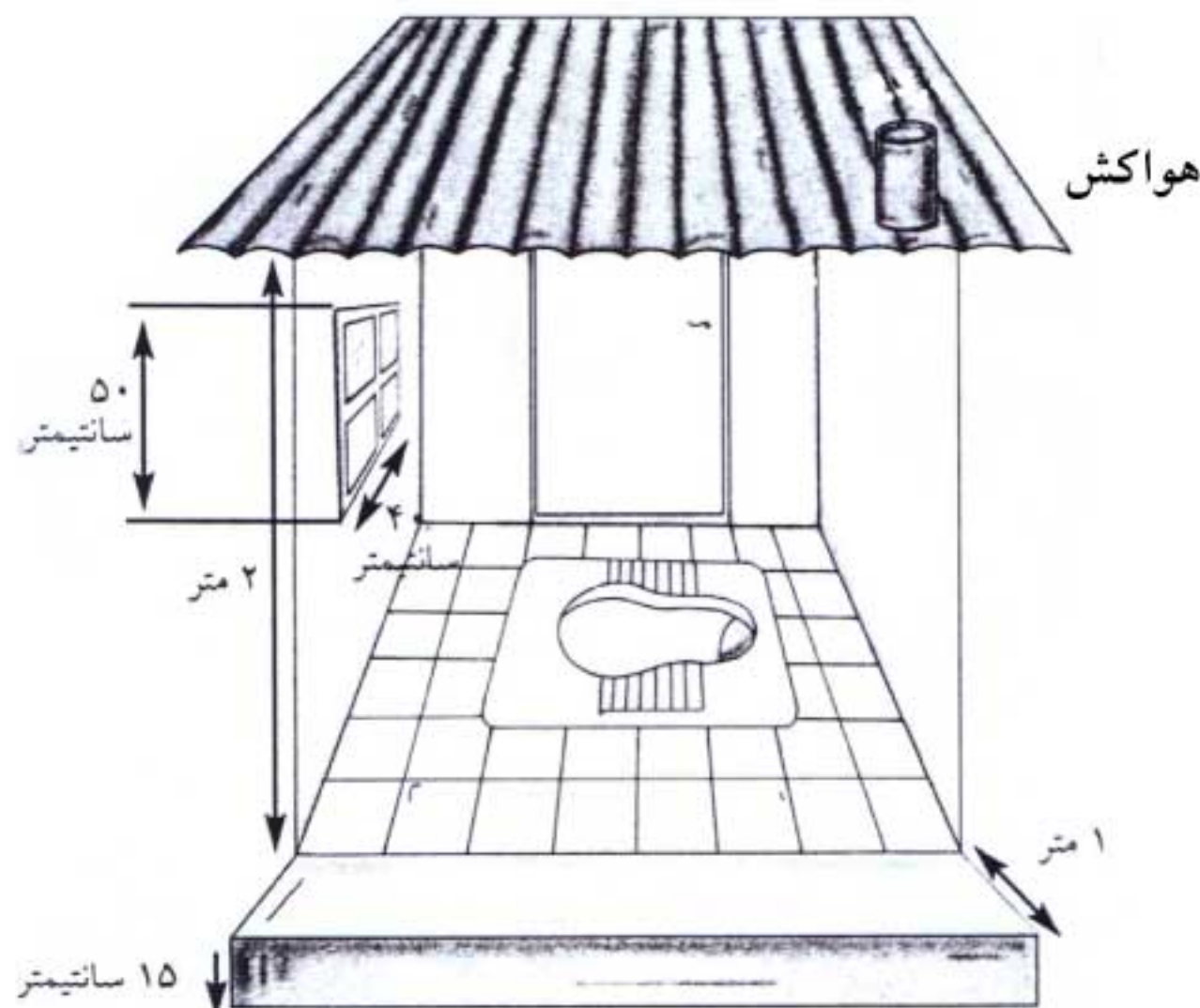

Figure (10- 2)

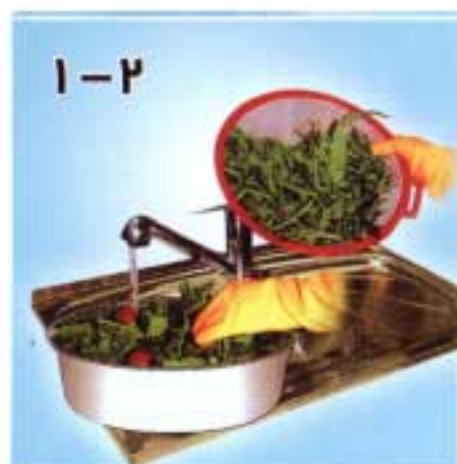

Part (11-1)

روش سالم سازی سبزیجات

مرحله اول: پاکسازی

- پاک کردن سبزیجات
- شستشو با آب سالم

Part (11-2)

مرحله دوم: انگل زدایی

- ۳ الی ۵ قطره مایع ظرفشویی
- به ازای هر لیتر آب
- به مدت ۵ دقیقه

Part (11-3)

مرحله سوم: گند زدایی

- یک گرم پودر پرکلرین (نصف
- قاشق چایخوری سر صاف) در ۵
- لیتر آب

Part (11-4)

مرحله چهارم: شستشو و آب کشی

- شستشو با آب سالم

چند توصیه بهداشتی

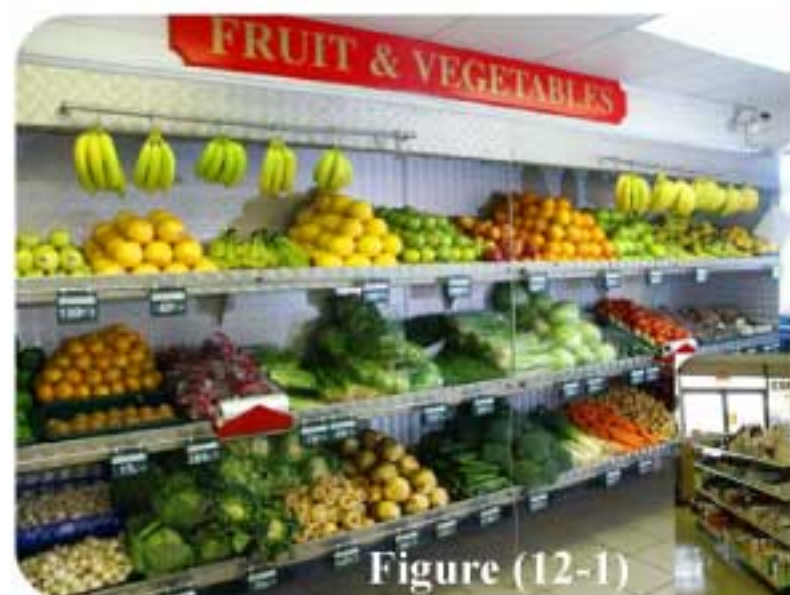

Figure (12-1)

نمونه کارت بهداشتی

Figure (12-3)

Figure (12-2)

۱. خرید مواد غذایی از فروشگاههای بهداشتی

۲. خودداری از مصرف بستنی های سنتی و شیرینی های خامه ای در فصل تابستان

۳. استفاده از شیر و فراورده های لبنی پاستوریزه

Figure (12-4)

۴. خودداری از خرید خوراکی از فروشندگان دوره گرد

Figure (125)

۵. استفاده از آب سالم در شستشو و طبخ مواد غذایی

Figure (12-7)

Figure (126)

۶. نوشیدن آب مطمئن در سفرها

۷. توجه به تابلوهای هشدار دهنده و مشخص کننده آب آشامیدنی در پارکها

Figure (128)

۸. دقت به تهیه بهداشتی سالادهای فصل در ساندویچها و رستورانها

... ادامه چند توصیه بهداشتی

Figure (13-1)

- ۸- خودداری از ریختن زباله
- در جوی ها
  - در رودخانه ها
  - در معابر و اماکن عمومی

Figure (13-2)

۹- سالم سازی سبزیجات

Figure (13-3)

۱۰ - کوتاه و تمیز نمودن ناخنها

۱۱- شستن دستها با آب و صابون

- قبل از آماده کردن و خوردن غذا
- قبل از دادن غذا به کودک
- پس از استفاده از توالت
- پس از تماس با مواد غذایی خام و نشسته
- پس از تعویض کهنه و پوشاک بچه
- پس از تماس با هر نوع ماده زائد

Figure (13-4)

۱۲- دور نگه داشتن مواد غذایی از دسترس حشرات - جونندگان و سایر حیوانات

داستان قاسم آقای سبزیکار و کریم کوچولو

Part (15-1)

مرور سریع بر پیشگیری از بیماری وبا

Part (15-2)

و کلام آخر...

یادمان باشد که :

در هر کشوری ...

انسان سالم

محور توسعه پایدار

Healthy Human is the base for Sustainable development

انسان سالم محور توسعه پایدار

Healthy human
is the base for sustainable development

Systematic comprehensive Health Education Programming

SHEP . تحولی نو در سیستم آموزش سلامت

برنامه جامع سیستماتیک آموزش سلامت

زندگی صحنه یکتای هنرمندی ماست
هرکسی نغمه خود خواند و از صحنه رود
صحنه پیوسته به جاست
خرم آن نغمه که مردم بسپارند به یاد

<http://tabrizphc.tbzmed.ac.ir>